

СИЁСИЙ СОТСИОЛОГИЯНИНГ ХУЛҚ-АТВОРЛАРИ

**Дипломат Университети Халқаро
муносабатлар йўналиши 2-курс
талабаси Маржона Баҳодирова**

Фан-техника тараққиёти даврида ҳар бир касб эгаси нафақат ўз соҳасидаги касбий билимларни пухта эгаллаш ва катта тажриба орттириш, балки жамият ҳаётидаги воқеалар, инсонларнинг ахлоқи, дунёқараши, маънавияти, тафаккури, ҳаёт тарзи тўғрисида ҳам ахборотларга ва билимларга эга бўлиши керак. Бундай билимларни ўрта мактабда, колледжда, лицейда ва олий ўқув юртларида гуманитар ва социал-иқтисодий фанларни ўқитиш ҳисобига эгаллашга ҳаракат қилинмоқда. Бу соҳада алоҳида шахсдан ва кичик гуруҳлардан тортиб, то жамиятнинг тараққий этиш ва ривожланиш қонуниятларини нафақат назарий жихатдан, балки аниқ конкрет тадқиқотлар орқали қрганадиган социология фани алоҳида ўрин эгаллайди. Хўш ўзи социология нима, Биз у орқали нималарни ўрганишимиз мумкин деган саволлар туғилиши табиий албатта. Социология — инсониятнинг бир неча минг йиллик тарихий тараққиёти давомида яратилган маданиятининг ажралмас таркибий қисмидир. Унинг жамият тараққиёти йўлидаги бир нечта кўринишларни кўришимиз мумкин. Масалан социологияда тармоқ йўналишлар мавжуд бўлиб, бу сиёсий социология ҳисобланади. Социология айна кўриниши махсус бўлими ҳисобланиб, сиёсатшунослик ва социология соҳаларини ўз ичига олган тегишли фанлар мажмуи ҳисобланади. Демократия ва бозор муносабатлари сари қадам ташлаган собиқ социалистик мамлакатларнинг халқлари олдида сиёсий маданият асосларини эгаллаш, ғоявий қолиплардан воз кечиш вазифаси турибди. Авваламбор — бу инсоннинг жамиятда тутган ўрни ва ролини тушуниб етиш истаги билан, бошқа кишилар билан ҳамкорликда эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ- сиёсатни тушунмаслик керак.

Сиёсий социология муҳим соҳа сифатида яқиндагина ажралиб чиқди. Ғарбда бу фан XX асрнинг 30—50 йилларида қарор топган. Сиёсатда социологик ёндашувнинг ривожлантиришда К. Маркс, М. Вебер, Михеле, Моска, Парето ва Зигфрид каби олимларнинг ишлари катта роль ўйнади. Бу олимлар фаннинг бу икки соҳаларига булган илмий қизиқишнинг шаклланишига катта таъсир кўрсатдилар. XIX аср охири — XX аср бошларида сиёсий фан анча тез ривожланди. Сиёсий социология ва политологияга муҳим ҳисса қўшган олимлардан Остроговский, Новгородцев, Чичерин ва бошқаларни кўрсатишимиз мумкин. Сиёсат, сиёсий муносабатлар, сиёсий онг ва бошқа муаммоларнинг у ёки бу жиҳатларига бағишланган илмий ишлар нашр қилинди. Айти йўналишда сиёсий социологиянинг энг муҳим бўғини бу сиёсий хулқ-атвордир. Сиёсий хулқ-атвор - бу сиёсат соҳасидаги алоҳида омиллар, гуруҳлар ва жамиятларнинг сиёсий тизим фаолиятига бирон-бир тарзда таъсир кўрсатадиган ёки уни қўллаб-қувватловчи ҳаракатлари мажмуи.

¹“Умумий социология” Илмий муҳаррирлар: профессор Н. С. Алиқориев
доцент Р. Т. Убайдуллаева 118 бет Т О Ш К Е Н Т -1999 ЙИЛ

²<https://studfile.net/preview/7632246/page:11/>

Бу ҳодиса сиёсатдан бутунлай воз кечиш, ишдан бўшаш ва унда кенг қўламли усуллардан фойдаланган ҳолда фаол иштирок этишгача бўлган одамлар фаолиятининг турли шакллари ўз ичига олади. Сиёсий хулқ-атвор, унинг модели ички ва ташқи қўллаб омиларга боғлиқ.

У ўз-ўзидан пайдо бўлган онгсиз мотивлар, масалан, оломоннинг ҳаракатлари ва мутлақо ўзига хос мафкуравий муносабат ва мотивлар билан яратилиши мумкин. Сиёсатшуносликнинг бу жиҳатини ўрганиш учун асослар 20-асрда Чикаго сотсиология мактаби вакили бўлган олимлар томонидан қўйилган. Айнан шу даврда позитивистик дунёқараш оммалашди, шунинг учун сиёсий хатти-ҳаракатларнинг таркибий қисмлари бўлган сиёсий фаоллик ва одамларнинг ҳаракатлари каби тушунчалар жамиятнинг сиёсий соҳасидаги тадқиқотчилар учун долзарб бўлиб қолди. Сиёсий хулқ-

атворнинг умумий соҳалари бўйича оригинал тадқиқотларни нашр этади, кенг маънода институтлар, жараёнлар ва сиёсатларни ҳамда индивидуал даражадаги сиёсий хатти-ҳаракатларни ўз ичига олади. Фанлараро журнал сифатида Политисал Беҳавиор интизомий йўналишлар бўйлаб ва турли даражадаги назарий таҳлиллар ёндашувларни интеграциялашни рағбатлантиради.

Кўриниб турибдики сиёсий социологиянинг тадқиқот услублари ҳозирги кунда муҳим ва тез тараққий қилувчи соҳа ҳисобланади. Сиёсий фанларга нисбатан эса бу услублар эмпирик материалнинг асосий вазифасини бажаради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

¹“Умумий социология” Илмий муҳаррирлар: профессор Н. С. Алиқориев
доцент Р. Т. Убайдуллаева 118 бет Т О Ш К Е Н Т -1999 ЙИЛ

²<https://studfile.net/preview/7632246/page:11/>

³<https://a.co/d/97RqLwX>